
Kyrkomötet

Samhälls- och kulturutskottets betänkande 2021:4

Sancta Birgitta klostermuseum

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2021:10 om Sancta Birgitta klostermuseum. Motionen handlar om behovet av att skyndsamt hitta en ny huvudman till Sancta Birgitta klostermuseum i Vadstena. Museet drivs i dag av föreningen Birgittastiftelsen som nu har fått svårigheter att fortsatt driva museet.

Utskottet uppskattar den viktiga funktion som museet fyller. Mot bakgrund av de pågående kontakter ärkebiskopen har med kultur- och demokratiministern och Riksantikvarieämbetet föreslår därför utskottet kyrkomötet att med anledning av motionen uppdra till kyrkostyrelsen att för relevanta myndigheter påtala vikten av att museets verksamhet kan fortleva.

Till betänkandet finns en reservation och en särskild mening.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att

1. avslå motion 2021:10,
2. med anledning av motion 2021:10 uppdra till kyrkostyrelsen att för relevanta myndigheter påtala vikten av att museets verksamhet kan fortleva.

Motionens förslag

Motion 2021:10 av Kjell O Lejon, Sancta Birgitta klostermuseum

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att på det sätt styrelsen finner bäst aktivt och skyndsamt verka för att Sancta Birgitta klostermuseum i Vadstena får en huvudman som säkerställer museets fortsatta verksamhet.

Bakgrund

S:ta Birgitta är ett av Sveriges mest kända helgon, tillika skyddshelgon för Europa. Tillsammans med S:ta Birgitta finns närmare 50 helgon i Sverige. Nio är helgonförklarade eller saligförklarade av påven, 26 är helgonförklarade av lokala biskopar och till det finns ytterligare 16 helgon. Bland dem finns bland andra Erik den helige, Sveriges rikshelgon, begravd i Uppsala domkyrka. I Uppsala finns också kvarlevorna efter S:t Olof, ett av Nordens första helgon. Helgonen Birgitta, Olof och Erik har också pilgrimsleder uppkallade efter sig. Pilgrimslederna och de många kyrkor som bär relikier efter de kristna förebilder som finns i Sverige minner om tiden före reformationen.

Svenska kyrkans kulturbärande uppdrag

Staten tar i samverkan med Svenska kyrkan ansvar för det kyrkliga kulturarvet genom den kyrkoantikvariska ersättningen, som bland annat går till konservering, förvaring och informationsinsatser rörande kyrkliga föremål som textilier och andra kulturhistoriskt värdefulla inventarier. Utöver den kyrkoantikvariska ersättningen tar staten även ansvar för de kyrkliga föremålen genom Statens historiska museum, som har en stor samling kyrkliga föremål, vilka vårdas och visas för allmänheten. En betydande uppbyggnad och spridning av kunskap omkring kulturhistoriskt värdefulla föremål utförs också av Riksantikvarieämbetet, som sedan 2010 har regeringens uppdrag att vara nationell samordnare för frågor om vård och konservering.

Flera församlingar och pastorat, inte minst sådana där domkyrkor är belägna, har museer och utställningar där det kyrkliga kulturarvet med berättelser om de svenska helgonen lyfts fram. Huvudmannaskapet för dessa museer ligger lokalt i de församlingar som hårbärgerar museer och utställningar i kyrkorummet. När det gäller åminnelsen av helgon som manifesteras genom pilgrimsleder bärs ansvaret lokalt med stöd av stiftet och genom ett nationellt Pilgrimscentrum.

Om föreningen Birgittastiftelsen

Birgittastiftelsen är en ideell och icke konfessionsbunden förening, som har till ändamål att bevara den heliga Birgittas kulturarv. Föreningens huvuduppgift är att driva Sancta Birgitta klostermuseum men även att stödja allmänbildning och forskning om medeltidens kultur genom exempelvis seminarier. Byggnaden vari klostermuseet inryms ägs av Statens fastighetsverk.

Enligt föreningens verksamhetsplan för 2020 har föreningen nu fokus på att hitta en ny huvudman för Birgittamuseet, där den pekar ut att det mest naturliga vore att museet skulle ligga under Statens historiska museum som ett ämnesmuseum för medeltida klosterhistoria. Bakgrunden är en aviserad hyreshöjning från Statens fastighetsverk. Av föreningens årsredovisning framgår det att med en hyreshöjning kommer föreningen inte kunna bedriva den övriga verksamhet som den idag gör i form av forskning och andra främjande insatser.

Tidigare behandling av kyrkomötet

Till 2014 års kyrkomöte inkom det en motion gällande Svenska kyrkans kulturarvsarbete. I motionen (2014:81) föreslogs bland annat att kyrkostyrelsen skulle få i uppdrag att undersöka förutsättningarna för att i samverkan med staten inrätta ett nationellt kyrkohistoriskt museum. Kyrkorättsutskottet konstaterade då att Svenska kyrkan redan bedriver ett mycket omfattande kulturarvsarbete och föreslog därför att motionen skulle avslås (Kr 2014:81). Kyrkomötet beslutade i enlighet med utskottets förslag.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag:

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2021:10.
2. Utskottet beslutar att med anledning av motion 2021:10 uppdra till kyrkostyrelsen att för relevanta myndigheter påtala vikten av att museets verksamhet kan fortleva.

Utskottet delar motionärens beskrivning av den heliga Birgittas betydelse som nationellt och lokalt helgon och vikten av att verka för museets fortlevnad. Utskottet konstaterar att museet idag drivs av en förening vilket gör att detta är en verksamhet som kyrkostyrelsen inte råder över. Utskottet uppskattar dock den viktiga funktion som museet

fyller. Det vore därför önskvärt att aktörer som Linköpings stift, Region Östergötland, Statens historiska museer och departementet för kultur och demokratifrågor kan hitta en väg att på ett hållbart sätt lösa den situation som har uppstått med anledning av den aviserade hyreshöjningen från Statens fastighetsverk.

Mot bakgrund av de pågående kontakter som ärkebiskopen redan har med kultur- och demokratiministern och Riksantikvarieämbetet enligt årsredovisningen (KsSkr 2021:2) vill utskottet med anledning av motionen uppdra till kyrkostyrelsen att för relevanta myndigheter påtala vikten av att museets verksamhet kan fortsätta.

Digitalt sammanträde den 7 oktober 2021

På samhälls- och kulturutskottets vägnar

Anton Härder, ordförande

Magdalena Widmark, sekreterare

Beslutande: Anton Härder, ordförande, Cecilia Clausen, Markus Selin, Birgitta Lindén, Olle Rydell, Sofia Rosenquist, Anders Brunnstedt, Boel Johansson, Birgit Kullingsjö, Mikael Eskilandersson, Anna-Karin Westerlund, Katarina Ramnerö Ödestad, Tomas Rosenlundh, Elisabeth Sandlund och Marja Hillerström.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Ellen Leijen, Ann-Christine Rosengren, Gunilla Lundström, Lena Arman, Sofia Särdaqvist, Lars-Ivar Ericson, Ann-Kristin Jonäng, Anna-Karin Andersson, Eva-Mai Mineur Tynong, Kjell O Lejon, Bengt Olsson och Staffan Bjerrhede.

Biskoparna Fredrik Modéus och Eva Nordung Byström har deltagit i utskottets överläggningar.

Reservation

Vi reserverar oss mot utskottets beslut att föreslå att motion 2021:10 avslås men stöder däremot punkt två i utskottets förslag, att med anledning av motionen uppdra åt kyrkostyrelsen att för relevanta myndigheter påtala vikten av Sankta Birgitta kloster-museums fortlevnad.

Mikael Eskilandersson, Anna-Karin Westerlund, Katarina Ramnerö Ödestad och Elisabeth Sandlund

Särskild mening

Jag anmäler särskild mening vad gäller motion 2021:10 till förmån för motionens förslag till beslut.

Kjell O Lejon